

DOI: <https://doi.org/10.61491/yk.16.2024.9385>

მეტაფორული ფრაზეოლოგიზმები
გიორგი კეკელიძის
„გურული დღიურების“ მიხედვით

Metaphorical Phraseologisms
Based on Giorgi Kekelidze's „Gurian Diaries“

მარიკა თედორაძე

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
საქართველო, ქუთაისი
სალომე გუმბერიძე

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
საქართველო, ქუთაისი

Marika Tedoradze

Akaki Tsereteli State University
Georgia, Kutaisi

Salome Gumberidze

Akaki Tsereteli State University
Georgia, Kutaisi

აბსტრაქტი

ფრაზეოლოგიზმები ენის კვლევისათვის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი წყაროა. ისინი დიდ როლს ასრულებენ ენის თავისებურებათა გამოვლენაში, რომლებიც საზოგადოებრივ-ისტორიულ პროცესებსა თუ ინდივიდუალურ-კოლექტიურ მესხიერებას უკავშირდება. ფრაზეოლოგიზმები, გარდა იმისა, რომ ასახავენ ერის კულტურულ და ისტორიულ გამოცდილებას, წარმოაჩენენ ენის შემოქმედებითი პოტენციალის გამოვლინებასა და განვითარების დინამიკას.

სტატიაში ნაჩვენებია გიორგი კეკელიძის „გურული დღიურების“ მიხედვით მწერლის ენისათვის დამახასიათებელი ის თავისებურებები, რომლებიც მეტაფორულ (ახალდაბადებულ) ფრაზეოლოგიზმებად გვესახება. აღსანიშნავია, რომ თანამედროვე პროზაში შეინიშნება ტენდენცია ინოვაციური, განსხვავებული ფრაზეოლოგიზმების, ხატოვანი სიტყვა-თქმების შექმნისა, რაც ძალზედ მნიშვნელოვანი სეგმენტია ენის ევოლუციური პროცესების მხატვრულად გარდაქმნისა

და გამოხატვისათვის. როგორც ედვარდ საპირი აღნიშნავდა: „ენა არის კულტურის გზამკვლევი სოციალურ რეალობაში“. ამ კონტექსტში ახალი ფრაზეოლოგიზმების შექმნა და გამოყენება შეიძლება განვიხილოთ როგორც კულტურული ინოვაციის პროცესი, რომელიც ასახავს საზოგადოების ცვალებად ღირებულებებს და მსოფლმხედველობას.

თანამედროვე ქართველი მწერლისა და საზოგადო მოღვაწის – გიორგი კეკელიძის მიერ შექმნილი მეტაფორული ფრაზეოლოგიზმები წარმოადგენს ენის განვითარების მნიშვნელოვან ასპექტს. ისინი არა მხოლოდ ამდიდრებენ ენას ახალი გამომსახველობითი საშუალებებით, არამედ ასახავენ თანამედროვე საზოგადოების მსოფლადქმასა და კულტურულ ღირებულებებს; გვიჩვენებენ ქართული კულტურის მჭიდრო კავშირს ბუნებასთან და მის უნარს, დაინახოს სამყაროს პოეტური ასპექტები ყოველდღიურ მოვლენებში. „ახლად დაბადებული“ ფრაზეოლოგიზმები ნამდვილად ქმნიან მწერლისეულ ორიგინალურ სტილს. საყურადღებოა, რომ ისინი არ გვხვდება დღემდე გამოქვეყნებულ ლექსიკონებში. განსაკუთრებით აღსანიშნავია ისეთი მეტაფორული ფრაზეოლოგიზმები, რომლებიც წარმოადგენს უკვე არსებული ფრაზეოლოგიზმების სემანტიკურ ვარიანტებს, რაც ნამდვილად შეიძლება ჩაითვალოს მწერლისეულ სიახლედ. მაგ.: კანმა ოფლი მოისხა – შეეშინდა. შდრ.: ცივმა ოფლმა დაასხა – ძალზე შეეშინდა, გამწარდა, ათრთოლდა (თ. სახოკია); ენა მიღებს პირს? – სიტყვის უთქმელობა. შდრ.: დანა პირს ვერ უხსნის – უსიცოცხლოა, მეტისმეტი დარდისა ან ბრაზისაგან მკვდარს დამსგავსებულია, მწუხარებისგან სიტყვა ვერ უთქვამს (თ. სახოკია).

წინამდებარე კვლევაში გამოყენებულია კონტექსტუალური ანალიზის მეთოდი. საანალიზო მასალა კვლევის ამ ეტაპისთვის გაანალიზებულია და დიფერენცირებულია სემანტიკური ნიშნით, პირობითად დაყოფილია ბუნების მოვლენებისა და ადამიანის შინაგან განცდათა ამსახველ მწერლისეულ ფრაზეოლოგიურ შესიტყვებებად.

კვლევა მნიშვნელოვანია არა მარტო ერთი კონკრეტული მწერლის – გიორგი კეკელიძის შემოქმედების ლინგვისტური მოზაიკის თავისებურებების გამოვლინებისთვის, არამედ საკუთრივ ქართული სალიტერატურო ახალი ენობრივი ტენდენციების კვლევისთვისაც.

საკვანძო სიტყვები: მწერლის ენა, გიორგი კეკელიძე, გურული დიალექტი, მეტაფორული ფრაზეოლოგიზმები.

ABSTRACT

Phraseologisms are an important source for linguistic research. They play a significant role in revealing the distinctive features of a language, which are connected to both socio-historical processes and individual or collective experience. In addition to reflecting a nation's cultural and historical experience, phraseologisms demonstrate the creative potential of a language and the dynamics of its development.

The aim of this study is to examine the distinctive features of the language of the writer Giorgi Kekelidze, as reflected in his Gurian Diaries, with a focus on metaphorical (neologistic) phraseologisms. It is noteworthy that contemporary prose exhibits a tendency toward the creation of innovative and unique phraseologisms and figurative expressions, which constitute a significant segment in the artistic transformation and expression of language's evolutionary processes. As the American linguist Edward Sapir observed, „Language is the guide to culture in social reality“ (Sapir, 1929). In this context, the creation and use of new phraseologisms can be seen as a process of cultural innovation that reflects changing social values and worldviews.

The metaphorical phraseologisms created by the contemporary Georgian writer and public figure Giorgi Kekelidze represent a significant aspect of language development. They not only enrich the language with new expressive means but also reflect contemporary society's worldview and cultural values. They demonstrate the close connection between Georgian culture and nature and the capacity to perceive the poetic dimensions of everyday phenomena. These „newly born“ phraseologisms establish an original stylistic voice for the author. It is noteworthy that many of these expressions are not yet included in existing lexicons. Particularly significant are metaphorical phraseologisms that represent semantically parallel variants of existing phraseologisms, which can indeed be considered novel contributions of the author. For example: *kanma ofli moisxa* – literally „sweat poured on the skin“, meaning „he/she became frightened“; cf. *tsivma oflma daasxa* – „he/she became extremely frightened, agitated, trembled“ (Shavokhia, 1955: 114). *ena migebt pirs?* – „the inability to speak“, cf. *dana pirs ver uxdes* – „lifeless, overwhelmed by grief or anger, unable to speak due to sorrow“ (Shavokhia, 1950: 89).

The present study employs a contextual analysis method, drawing on semantic, lexicological, and stylistic perspectives. The material under analysis has been examined and differentiated according to semantic criteria, and conditionally divided into authorial phraseological units reflecting either natural phenomena or human inner experiences.

This research is significant not only for revealing the linguistic mosaic of the specific writer Giorgi Kekelidze but also for studying new linguistic trends in Georgian literature more broadly. Kekelidze's language remains largely unexplored, and the study of his metaphorical, authorial phraseologisms represents a preliminary attempt in this area.

Keywords: Writer's language, Giorgi Kekelidze, Gurian dialect, metaphorical phraseologisms.

შესავალი

ლიტერატურული ემოციების მკითხველისათვის გაზიარება დამოკიდებულია შემოქმედის მწერლურ ოსტატობაზე, რომლის მხატვრულ ღირებულებას განაპირობებს არა მარტო მწერლის ინტელექტუალური შრეები და ლიტერატურული გემოვნება, არამედ მისი ენობრივი მოზაიკაც. ენა მწერლის იარაღია, მისეული სამყაროს მკითხველისათვის თანაგანცდის შესაძლებლობა მწერლის ენობრივი პოზიციის, მისი ენობრივი პლასტის კვლევა, ენობრივი მხარის შეფასება ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ასპექტია სალიტერატურო ენის განვითარების პროცესზე დასაკვირვებლად; გააზრება იმისა, თუ როგორ ურთიერთქმედებს მწერალი ენაზე და ენა მწერალზე. მწერლის ენის კვლევის ძირითადი მეთოდები ჩამოაყალიბა ბესარიონ ჯორბენაძემ მონოგრაფიაში „ბალავარი მწერლობისა“. როგორც მეცნიერი მიუთითებს, მწერლის ენის კვლევა ითვალსიწინებს ორი მომენტის გარკვევას: რას აძლევს მწერალი ენას და რას აძლევს ენა მწერალს (ჯორბენაძე 1987: 25).

სტატიაში განხილულია მწერლისეული „ახალშობილი“ ფრაზეოლოგიზმები თანამედროვე მწერლის გიორგი კეკელიძის „გურული დღიურების“ მიხედვით. ნაშრომი ენობრივი თვალსაზრისით მრავალმხრივ საყურადღებოა, დახვეწილი, სადა სალიტერატურო ქართულის გვერდით ვხვდებით დილექტურ, კერძოდ, გურული კილოსთვის დამახასიათებელ სიტყვა-ფორმებს. აღსანიშნავია, რომ ტროპული ხატოვანი მეტყველებით გაცხადებული სათქმელი ემოციურსა და ექსპრესიულს ხდის ტექსტს. ავტორი ოსტატურად იყენებს ქართული ენის ამოუწურავ შესაძლებლობას, მიმართავს ისეთ ენობრივ საშუალებებს, რომლებიც აუცილებელია იდეის ხორცშესხმისათვის. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, განსაკუთრებით საყურადღებოა „ახლად დაბადებული“ ფრაზეოლოგიზმები, რომლებიც ქმნიან მწერლისეულ ორიგინალურ სტილს. ისინი არ გვხვდება გამოქვეყნებულ ლექსიკონებში. მწერალი ქმნის ისეთ მეტაფორულ ფრაზებს, რომლებიც ჩვენს თვალწინ ფრაზეოლოგიზმად იბადებიან. ვფიქრობთ, ამგვარი ფორმები წარმოადგენს ავტორისეულ ნოვაციას. მათი საშუალებით ტექსტი იძენს დამატებით ნიუანსებს - ენიჭება სემანტიკური თუ სტილისტური იერი, ძლიერდება ექსპრესია, ემოციურობა. მეტაფორული ფრაზეოლოგიზმები, შეიძლება ითქვას, წარმოადგენს საანალიზო ნაწარმოების ენობრივ თავისებურებას, მწერლის სპეციფიკურ ენობრივ-მხატვრულ გამომსახველობას, ფორმისა და შინაარსის თავისებურ შერწყმას.

მეთოდები

კვლევის პროცესში გამოყენებულია კონტექსტუალური ანალიზის მეთოდი, რომელიც საშუალებას გვაძლევს, გავიგოთ ამ ინოვაციური, მწერლისეული გამოთქმების სემანტიკური და სტილისტური ფუნქციები.

მსჯელობა

როგორც ცნობილია, ენის განვითარების პროცესში ფრაზეოლოგიზმები განსაკუთრებულ როლს ასრულებენ. ისინი არა მხოლოდ ასახავენ ერის კულტურულ და ისტორიულ გამოცდილებას, არამედ

წარმოადგენენ ენის შემოქმედებითი პოტენციალის გამოვლინებას. თანამედროვე ქართულ ლიტერატურაში შეინიშნება ტენდენცია, რომელიც გულისხმობს ახალგაზრდა მწერლების მიერ ინოვაციური, მეტაფორული ფრაზეოლოგიზმების შექმნას. ეს მოვლენა იმსახურებს განსაკუთრებულ ყურადღებას, რადგან ის წარმოაჩენს ენის ევოლუციის პროცესს და მის უნარს, ასახოს თანამედროვე რეალობა ახლებური, მხატვრული ფორმით.

ენათმეცნიერებაში არსებობს ფრაზეოლოგიის ცნების რამდენიმე განსხვავებული განმარტება (მ. მიხელსონი, მ. ხმელინინი, ა. ნაზარიანი, ლ. კვაჭაძე...). ამ სხვადასხვაობას განაპირობებს ის, რომ თავად ფრაზეოლოგიური მასალის აღსანიშნავად ენათმეცნიერებაში რამდენიმე ტერმინი გამოიყენება: ფრაზეოლოგიური ერთეული, ფრაზეოლოგიური გამოთქმა, საქცევი, კლიშე, შესიტყვება, მყარი გამოთქმა, იდიომი - მეტაფორული, სახოვანი, გაქვავებული. შ. ბალი, ვ. ვინოგრადოვი, ალ. ლლონტი, ლ. კვაჭაძე ფრაზეოლოგიურ ერთეულებად განიხილავენ: იდიომებს, ანდაზებს, ლიტერატურულ ციტატებს, ფრთიან გამონათქვამებს, აგრეთვე მწერლის ენაში არსებულ ნიშანდობლივ გამოთქმებს (ხაჭაპურიძე 2017: 13-17).

ზემოთ თქმულიდან გამომდინარე, საანალიზო მასალაში ძირითადად გვხვდება წინადადების ტიპის ფრაზეოლოგიური ერთეულები - ექსპრესიულ-ემოციური, ხატოვანი პერიფრაზები, რომლებიც მიისწრაფვიან ერთგვარობისაკენ და შინაარსით იდიომს უახლოვდებიან (იდიომები წარმოშობით ხატოვანი ერთეულებია - თაყაიშვილი 1961: 350).

მწერლისეულ ფრაზეოლოგიურ შესიტყვებებს ვაანალიზებთ სემანტიკური ნიშნით, პირობითად ვაერთიანებთ ორ ჯგუფად:

ა) ბუნების მოვლენების ამსახველი ფრაზეოლოგიზმები:

ყურადღებას იპყრობს სახელური შესიტყვება მღვრიე მზეების დრო, რომელიც მწერალმა ზამთრის სეზონის მეტაფორად გამოიყენა: „ახლა გვიანი ზამთარია, ოდნავ მღვრიე მზეების დრო“. ლექსიკური ერთეული „მღვრიე“ დაუწმენდავს, უსუფთაოს ნიშნავს (ნეიმანი, 1978: 559).

გათენების აღსაწერად გამოყენებულია ფრაზეოლოგიზმი ცის ბოლო ნამტირალევ ქუთუთოსავით შეწითლდა. ადამიანის სახეზე აღბეჭდილი შინაგანი ემოცია გადატანილია ბუნების მოვლენასთან: „ჩასაფრებული უყურებ ფანჯრის დაზეპირებულ კუთხეს, საიდანაც მზე ამოდის და სულ წარმოიდგენ რომ აი, ცის ბოლო ნამტირალევ ქუთუთოსავით შეწითლდა და გათენდება“.

მსგავსი სემანტიკის გამომხატველია შემდეგი ფრაზა: კედლის მიერ ღამის ჩრდილების მოშორება, რომლის მიხედვითაც მწერალს უსიცოცხლო, მოსაზღვრული გარემოდან გადაყვავართ გაცოცხლებულ სივრცულ განზომილებაში და ეს არის აისი, რომელიც, თავის მხრივ, შობს „დაზეპირებულ“ ახალ ოთახს - ახალ სივრცეს. ეს პროცესი ასახავს გარდამავალ მომენტს ღამიდან დღისკენ პოეტური გზით: „შესაბამისად, დილის შობას აკვირდები - როგორ იშორებს კედელი ნელ-ნელა ღამის ჩრდილებს და დაზეპირებული ოთახი იზადება“. ლიტერატურის თეორეტიკოსი ირმა რატიანი თავის წიგნში „ტექსტი და ქრონოტოპი“

აღნიშნავს: „დროის გასაგნება და სივრცის გაცოცხლება წარმოადგენს მოდერნისტული პოეტიკის ერთ-ერთ მთავარ მახასიათებელს“ (რატინი 2010).

საინტერესოა ფრაზეოლოგიზმი გულარეული ამინდი, რომელიც ისევ ბუნების მოვლენას, ცუდ ამინდს უკავშირდება, მაგრამ შეძენილი აქვს ადამიანური მდგომარეობა: „ეს ნიშნავს გურიის შუა შემოდგომის დილას, გულარეულ ამინდს და კედელზე მიკიდულ მოსახურ კურტკებს...“. ეს ტენდენცია ეხმიანება რუსი ლინგვისტის, ვიქტორ ვინოგრადოვის მოსაზრებას, რომ „ფრაზეოლოგიზმები არის ენის ნაციონალურ-სპეციფიკური ერთეულები, რომლებშიც ასახება ერის მსოფლმხედველობა და კულტურა“ (Виноградов 1977).

შემოდგომის მეტაფორული გააზრებაა ფრაზაში: „მიწა ნელ-ნელა იცვამს მეორად ტანსაცმელს. ფოთლებს, ადრე სხვებს რომ მოსავდნენ“. შესიტყვება „მეორადი ტანსაცმელი“ მიუთითებს, რომ ეს ფოთლები უკვე გამოყენებულია და აღარ არის ცოცხალი. ეთნოგრაფი ვერა ბარდაველიძე თავის ნაშრომში „ქართველთა უძველესი სარწმუნოების ისტორიიდან“ აღნიშნავს: „ბუნების ციკლების პერსონიფიკაცია ასახავს ქართული კულტურის ღრმა კავშირს ბუნებასთან“ (ბარდაველიძე 1941: 78).

ზამთრის დასაწყისს მხატვრულად აღწერს მწერალი: „ზამთრის პროლოგი ასეთია - ხის სახლის კედლები დაზეპირებულ მზის სუნს ისე იმეორებენ, როგორც მომაკვდავი ნაკარნახევ ლოცვას, ჩურჩული სუსტდება და ბოლოს ქრება...“

ეს რთული შედარება, ერთი მხრივ, ასახავს ბუნების მოვლენას (ზამთრის დასაწყისს), მეორე მხრივ, მეტაფორულად მოიაზრებს წუთისოფლის წარმავლობას (სიკვდილის წინ ლოცვა). ის ხატავს ზამთრის დასრულების მომენტს, როდესაც მზის სითბო ჯერ კიდევ სუსტია.

წარმოდგენილი ფრაზეოლოგიზმები მხატვრული ექსპრესიის შესანიშნავი ნიმუშებია. ისინი ასახავენ ენის უნარს, შექმნას კომპლექსური და ემოციურად დატვირთული სახეები მარტივი სიტყვების კომბინაციით. ეს ლინგვისტური ფენომენი არა მხოლოდ ამდიდრებს ლიტერატურულ გამოხატვას, არამედ ასახავს ქართული კულტურის მჭიდრო კავშირს ბუნებასთან და მის უნარს, დაინახოს სამყაროს პოეტური ასპექტები ყოველდღიურ მოვლენებში.

ყურადღებას იპყრობს ფრაზეოლოგიზმი ნაბორბალში ჩამდგარი გუბის მიერ არეკლილი ცა - სოფელი: „ნაბორბალში ჩამდგარი გუბე რომ ცას ირეკლავს - ეს არის სოფელი“. მოცემული ხატოვანი ფრაზით მწერალი წარმოგვიდგენს სოფლის სურათს, თითქოსდა მინიატურულ დეტალში - ბორბლის კვალში - ჩატეულ სოფლის სევდიან სიმშვიდეს და მის კავშირს ბუნებასთან. ფრაზაში წინა ვითარების აღმნიშვნელი სახელი - „ნაბორბალი“ განსაკუთრებულ დატვირთვას იძენს.

ბ) ადამიანის შინაგანი მდგომარეობისა და ყოფიერების გამომხატველი მეტაფორული ფრაზეოლოგიზმები:

გიორგი კეკელიძის შემოქმედებაში შეინიშნება ისეთი ტიპის ფრაზეოლოგიზმები, რომლებიც მეტაფორულად მოიაზრებენ ცხოვრ-

ბისეულ სირთულეებს, ყოფიერებით გამოწვეულ პრობლემებს: მაგალითად, ასეთია სახელური შესიტყვება ხატის ხარი: „მამაჩემი რომ გარდაიცვალა, იმანაც აზრი დაკარგა და ასე ხატის ხარად, გაჭირვებით მოვედით აქამდე“. მწერალი აღწერს განწირული, უიმედო, ცხოვრებისაგან გაწამებული ადამიანის ყოფას. ეს გამოთქმა არა მხოლოდ მხატვრულად მდიდარია, არამედ ასახავს ქართული კულტურის რელიგიურ და ისტორიულ კონტექსტს, რაც კიდევ ერთხელ ადასტურებს ფრაზეოლოგიზმების მნიშვნელობას კულტურული იდენტობის შენარჩუნებაში. შდრ.: შესიტყვება „წმინდა გიორგის სახელზე შეწირული ხარი“, „კოპალაის ხარი“ (ხაჭაპურიძე 2017: 68).

ასევე, უკიდურესი გაჭირვებისა და მძიმე სოციალური ყოფის ამსახველია შემდეგი ფრაზა - იმსიმძიმე ფული: „ფიქრს გავურბივარ, როგორ შეძელი, ასე ავადყოფმა ამდენი თხილის მარტომ მოგროვება, ჩამოტანა და ის თხილი ისევ არ გაყიდულა, რომც გავყიდო, არ ვიცი რა ვუყო იმსიმძიმე ფულს, ყველაზე დიდ და მძიმე ფულს მსოფლიოში“.

უსიცოცხლობისა და უმოქმედობის გამომხატველია მეტაფორული ფრაზეოლოგიზმი - მწიფე ზაფხულის ჩამავალ მზესავით მობერებული სხეული: „ადამიანებს გვეშინია ფერისცვალების - მწიფე ზაფხულის ჩამავალ მზესავით მობერებულ, უფორმო სხეულიდან გამოსვლა და სხვაგან გადაბარგება გვიჭირს“.

ამ ფრაზით მწერალი გადმოგვცემს ადამიანის სიცოცხლის დაღმავლობით გამოწვეულ სევდას. ზაფხულის დასასრული მეტაფორაა სიცოცხლის მიწურულისა. ფსიქოლოგი დიმიტრი უზნაძე თავის ნაშრომში „ზოგადი ფსიქოლოგია“ წერს: „მეტაფორული აზროვნება საშუალებას გვაძლევს გავიაზროთ აბსტრაქტული კონცეფციები კონკრეტული გამოცდილების ტერმინებში“ (უზნაძე 1940: 301).

მსგავსი სემანტიკა მოიაზრება შესიტყვებაში ნაცარდამცხრალი ბუხარი - მიტოვებული სახლის მეტაფორული გააზრება; „...და ახლა იმის მეშინია, ვაი თუ აწი სულ დავემალე ამ სუნს, მზეცაქცეული ხის სუნს, როგორც სადღაც ჩაკეტილ მოლოდინს, ლოგინებს, კარადას გაბზარული სარკით, სკამებს, შუშაგალანცულ ლამპას, ნაცარდამცხრალ ბუხარს - მამაჩემის აპრილისას დაბრუნებას რომ უცდია“.

ამ შემთხვევაში მწერალი ბუხრის მეშვეობით აღწერს მთელი სახლის მდგომარეობას, ყოფითობის სევდას. „ნაცარდამცხრალი“ მიუთითებს, რომ ცეცხლი დიდი ხნის ჩამქრალია, რაც სიცარიელისა და მიტოვებულობის შეგრძნებას იწვევს.

განსაკუთრებით საყურადღებოა ისეთი მეტაფორული ფრაზეოლოგიზმები, რომლებიც წარმოადგენს უკვე არსებული ფრაზეოლოგიზმების სემანტიკურ ვარიანტებს, რაც ნამდვილად შეიძლება ჩაითვალოს მწერლისეულ სიახლედ.

კანმა ოფლი მოისხა - შეეშინდა: „ნაბიჯების ხმა მკვეთრია, კედელი მოუხელთებელი. კანმა ოფლი მოისხა. ამაზე დიდი კოშმარი არ გენახოთ.. შდრ.: ციფმა ოფლმა დაასხა - ძალზე შეეშინდა, გამწარდა, ათრთოლდა (სახოკია 1955: 114).

ენა მიღებს პირს? – სიტყვის უთქმელობა: მეთქი რაცხა იქნება, იი იქნება მარა, სა ცხოვრობს ვიცი? არ ვიცი აფერი. მოვალ გზაი მარა, ენა მიღებს პირს? არა. მეთქი სა მივალ-მეთქი ამ ტყეში. სა მივალ. ქე მაინც ვაკეში ვიყავი და აქანე რა მინდა. შდრ.: დანა პირს ვერ უხსნის – უსიცოცხლოა, მეტისმეტი დარდისა ან ბრაზისაგან მკვდარს დამსგავსებულია, მწუხარებისგან სიტყვა ვერ უთქვამს (სახოკია 1950: 89).

ამდენად, თანამედროვე ქართველი მწერლისა და საზოგადო მოღვაწის გიორგი კეკელიძის მიერ შექმნილი მეტაფორული ფრაზეოლოგიზმები წარმოადგენს ენის განვითარების მნიშვნელოვან ასპექტს. ისინი არა მხოლოდ ამდიდრებენ ენას ახალი გამომსახველობითი საშუალებებით, არამედ ასახავენ თანამედროვე საზოგადოების მსოფლალქმას და კულტურულ ღირებულებებს; გვიჩვენებენ ქართული კულტურის მჭიდრო კავშირს ბუნებასთან და მის უნარს, დაინახოს სამყაროს პოეტური ასპექტები ყოველდღიურ მოვლენებში. „ენა არის კულტურის გზამკვლევი სოციალურ რეალობაში“ (Sapir, 1929). ამ კონტექსტში, ახალი ფრაზეოლოგიზმების შექმნა და გამოყენება შეიძლება განვიხილოთ როგორც კულტურული ინოვაციის პროცესი, რომელიც საზოგადოების ცვალებადი ღირებულებებისა და მსოფლმხედველობის ამსახველია.

გამოყენებული ლიტერატურა და წყაროები

- აბულაძე 1973 – ი. აბულაძე, ძველი ქართული ენის ლექსიკონი. თბილისი, 1973.
- თაყაიშვილი 1961 – ა. თაყაიშვილი, ქართული ფრაზეოლოგიის საკითხები. საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის განყოფილება, თბილისი, 1961.
- კეკელიძე 2023 – გ. კეკელიძე, გურული დღიურები. თბილისი, 2023.
- ნეიმანი 1978 – ა. ნეიმანი, ქართულ სინონიმთა ლექსიკონი. მე-3 გამოცემა, თბილისი, 1978.
- ორბელიანი 1991 – ს.-ს. ორბელიანი, ლექსიკონი ქართული. ტ. I, თბილისი, 1991.
- ორბელიანი 1993 – ს.-ს. ორბელიანი, ლექსიკონი ქართული. ტ. II, თბილისი, 1993.
- ჟღენტი 1936 – ს. ჟღენტი, გურული კილო. თბილისი, 1936.
- სახოკია 1950 – თ. სახოკია, ქართული ხატოვანი სიტყვა-თქმანი. ტ. I, 1950.
- სახოკია 1954 – თ. სახოკია, ქართული ხატოვანი სიტყვა-თქმანი. ტ. II, 1954.
- სახოკია 1955 – თ. სახოკია, ქართული ხატოვანი სიტყვა-თქმანი. ტ. III, 1955.
- რატიანი 2010 – ი. რატიანი, ტექსტი და ქრონოტოპი. თბილისი, 2010.
- ქეგლ – ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, 8 ტომად. არნ. ჩიქობავას საერთო რედაქციით. თბილისი, 1950-1964.
- ღლონტი 1974 – ალ. ღლონტი, ქართულ კილო-თქმათა სიტყვის კონა. I, თბილისი 1974.
- ღლონტი 1975 – ალ. ღლონტი, ქართულ კილო-თქმათა სიტყვის კონა. II, თბილისი 1975.

დლონტი 1984 – ალ. დლონტი, ქართულ კილო-თქმათა სიტყვის კონა. მეორე გამოცემა. თბილისი 1984.

შარაშიძე 1938 – გ. შარაშიძე, გურული ლექსიკონი: ქართველურ ენათა ლექსიკა, I. თბილისი, 1938.

ხაჭაპურიძე 2017 – ლ. ხაჭაპურიძე, ქართველი მართმადიდებელი მრევლის მეტყველება (ფრაზეოლოგიური და ლექსიკური ერთეულები). ქუთაისი, 2017.

ჯაჯანიძე 1977 – პ. ჯაჯანიძე, გურული დიალექტური ტექსტები და ლექსიკონის მასალები, I. თბილისი, 1977.

ჯორბენაძე 1987 – ბ. ჯორბენაძე, ბალავარი მწერლობისა. თბილისი, 1987.
Виноградов 1977: Виноградов, В. В., Об основных типах фразеологических единиц в русском языке. Наука. 1977.

Lakoff...1980 – G. Lakoff, M. Johnson, Metaphors We Live By. University of Chicago Press. 1980.

Sapir 1929 – E. Sapir, The Status of Linguistics as a Science. Language, 5(4), 1929.